

ΟΙ ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

‘Από αύτό το τεῦχος της ή ΤΔΡΙΑ προχωράει στή συστηματική παρουσίαση μιᾶς σειρᾶς ποιητικῶν κειμένων πού δείγματά τους ἔχει ὡς τώρα δώσει (ἀπό τους Νέγρους ὡς το Γιλγαμές) σ’ ὅλα της τὰ τεύχη. Σχολιάζοντας, γενικά, σύντομα θὰ προσπαθήσει νὰ ἐπεκτείνει αὐτή τὴ σύντομη ἀνθολόγηση δοσ τὰ πράγματα κι οἱ δυνάμεις της ἐπιρέπουν.

‘Η ἀρχὴ γίνεται ἀπὸ τοὺς ΙΝΔΙΑΝΟΤΣ. Προτιμήθηκε η ἀλφαριθμητικὴ κατάταξη (πού δ-

πωσδήποτε δὲν είναι ἀξιολογικὴ) γιὰ λόγους καθαρὰ πρακτικούς. Τὰ κείμενα, στὸ μεγαλύτερο μέρος τους, είναι δπὸ χρόνια μεταφρασμένα. Δινογτας τώρα, γιατὶ κρίνεται πῶς πιὰ ἥρθε τὸ πλήρωμα τῶν ἡμερῶν γι’ αὐτό.

—Τὸ συνοδευτικὸ βιβλίο τῆς προηγούμενης 13ης ΤΔΡΙΑΣ (μὲ μεταφράσεις ἐπίσης παλιές) δόθηκε σὰν στοιχεῖο διαγραφῆς τοῦ χώρου τῆς σειρᾶς αὐτῶν τῶν κειμένων.

I INDIANOI

Α Ζ ι έ κ ο ι

‘Απ’ δσα ἑλάχιστα ἔχουν φτάσει ὡς ἡμᾶς γι’ αὐτούς, οἱ ‘Ατέκειοι μᾶς γεννοῦν τὸν ἀπότροπισμὸ τοῦ «πολιτισμένου» ἀνθρώπου γιὰ μοισ ἀν δύμε τοὺς Ἀξτέκους πιὸ καλά, ἀγ πο πολλὰ καὶ οδικιστικά μελετήσουμε γιὰ τὸν πολιτισμὸ τους, ἀποκαλύπτοντας λαὸς εὐγενικὸς καὶ γενναῖος ποὺ συνδύασε τὴ λιτότητα τῆς πολεμικότητας μὲ τὴ λεπτεπλεπτὴ καλλιέργεια. Μὲ τὶς μακρινὲς καταβολὲς τῶν ἐπιδράσεων ποὺ δέχτηκαν στὸ 15.000 π.Χ. καὶ τὶς ἐγγύτερες στὸ μεγαλεῖο τῆς Τεοτιχουακάν (600 π.Χ. — 900 μ.Χ.) καὶ στοὺς δραστήριους Τολτέκους φτάνοντα στὸ ἔργο τῆς Τενοχιτλάν (ποὺ ἄφησε ἀνανδους τοὺς κορυφιστικὸς τοῦ Κορτές) κυνηγέμενοι ἀπὸ ἔνα φαταλιστικὸ πολιτισμὸ ριζωμένο στὴν ἀέναν αἰσθηση τῆς ἐπικέμνης καταστροφῆς τῶν ὄλων. Μὲ πολὺ αἷμα συντηροῦντας τὸν κόσμο, τὸν ἥλιο ποὺ κινδυνεύει, τὴ χρονιὰ ποὺ πρέπει ν’ ἀνανεωθεῖ — καὶ μαζὶ μοχθοῦν νὰ συντηρήσουν μιὰ τεφάστικα αὐτοκρατορία στηριγμένη σ’ ἔνα ἰδιότυπο σύστημα συνεργασίας ὑποδουλωμένων παιῶν. ‘Ο λαὸς τῶν Ἀξτέκων, ἔτσι ὥπως τε-

λικὰ μεγαλύθηκε πάνω στὰ ἔηλη τῆς Τενοχιτλάν (αὐτοῦ τοῦ δμορφου, καθαρότατου τόπου, ποὺ δο Κορτές ἔκπιξε στὸ αἷμα) είναι κλασικὸ ὑπόδειγμα κοινωνίας σαφῶς ἀναπτυσσόμενης πάνω σὲ μιὰ γνήσια βάση ζωῆς ἐδραιωμένης σὲ μερικὲς ἀπὸ τὶς πιὸ οδισαστὲκὲς συλλήψεις τῆς ἀνθρώπων ψυχῆς. Γι’ αὐτὸ πολλὰ ὠφελεῖται δο μελετητῆς ἀπὸ τὴν ἐγγύτερη θεωρησὶ τῆς.

Οι λίγες σελίδες τῆς ΤΔΡΙΑΣ δὲν τῆς ἐπιτρέπουν τὴν πολυτέλεια νὰ ἐπεκταθεῖ καὶ νὰ βαθύνει. Περιοδέεται λοιπὸν γ’ ἀρχήσει μ’ αὐτὸ τῆς τὸ τεῦχος τὴν παρουσίαση ἀντιπροσωπευτικῶν κομματῶν ἀπὸ τὴν ποιηση τῶν ‘Αξτέκων, ποὺ δίνουν ὄπωσδήποτε τὴ δυνατότητα τῆς οὐσ.αστικῆς μελέτης αὐτοῦ τοῦ λαοῦ τῶν ‘Ινδιάνων, ποὺ ἔσθησε βίαια, προτοῦ φτάσει στὴν κορύφωση τῆς ἀνάτευξής του, ἡ τουλάχιστον πρὸν γνούσισε τὴ δυνατότητα μᾶς παρακμῆς ποὺ θ’ ἀνέλνει τὴν σφέστερα τοὺς ἔθνικούς του χωρακτῆρες.

—Θυμίζουμε πῶς η ΤΔΡΙΑ 8—9 παρουσιάσει τὸν Τετλαπάν Κουετζαντζίν.

* * *

μ’ ἔνα κόκκινο τριαντάκυλλο·
δῖται μὲς στὰ χέρια τῷ μαραθῶ,
τότε θὰ μ’ ἀφήσει.

4

“Οπως τὸ πούπουλο τοῦ κέποσαλ, δπως τὸ εύενδιαιστὸ λουλούδι·

λαμπτυρίζει ή φιλία,
δπως τὸ πούπουλο τοῦ ἔρωδιοῦ, στολίδι ὑφαίνεται.

Τὸ τραγούδι μας είναι πουλὶ ποὺ καμπανίζει πέσσο δμορφο τὸ κάνεις γ’ ἀκούνγεται!

‘Εδω, ἀνάμεσα στὰ λουλούδια ποὺ μᾶς ζώνουν κουδουνάκι·

ἀνάμεσα σὲ κιλάδους ἀνθισμένους τραγουδᾶς.

1

Στὸν οὐρανὸν ἔνα φεγγάρι,
στὸ πρόσωπό σους ἔνα στόμα·
στὸν οὐρανὸν πολλὰ ἀστέρια
στὸ πρόσωπό σου μοναχά δυὸ μάτια.

2

Δὲν ξέρω ἄν τολείπεις.
Κοιμᾶμαι μαζὶ σου,
στὰ δινειρά μου είσαι μαζὶ μου.
‘Αν τὰ σκουλαρίκια ταραχτοῦν στ’ ἀφτιά μου,
ξέρω πῶς κινεῖσαι ἐσύ μες στὴν καρδιά μου.

3

‘Ω, τι νὰ κάνω; ‘Ο διγτας μου λέει πῶς
μοιάζω

Α; λουλούδια πού φοράμε,
ά, τραγούδια πού λέμε!
Στό δρόμο είμαστε για τό Βασίλειο τοῦ Μυ-
στηρίου!

Κι διν είναι για μιά μέρα,
φίλοι μου, μαζί ας είμαστε.

Δέ μπορούμε παρά πίσω μας ν' ἀφήσουμε,
τά λουλούδια μας
δέ μπορούμε παρά ν' ἀφήσουμε τά τραγού-
δια μας.
κι δμώς ιδὲν ἀλλάζει ή γῆ.
Φίλοι μου, χαρεῖτε! Φίλοι! Χαρεῖτε!

Ο θρῆνος ἀπλώνεται,
στὸ Τλαλτιλόκο τὰ δάκρυα σταλάζουν.
Οι Μεξικάνοι τρέχουν πάνω στὸ νερό,
είναι οὐάν τις γυναίκες· δλοι φεύγουν.
«Ποῦ πάμε; »Ω φίλοι, μου!»
Μετά! «Τίταν ἀλήθεια!»
Ναι, τοῦ Μεξικοῦ ἡ πόλη ἔχει κιόλας ἐγκα-
ταλειφθεῖ·
δ καπνός ὀνεβαίνει, ή δύμιχλη ἀπλώνεται.

Δέ θά μαραθοῦν τὰ λουλούδια μου,
δέ θά πάψουν τὰ τραγούδια μου.
Ἐγώ δ τραγουδιστής τὰ ψύφων ψηλά.
Σκορπιάσανε, ἀπλώνονται γύρο.
Κι διν πάνω στὴ γῆ τὰ λουλούδια μου
θά μαραθοῦν καὶ θά κιτρινίσουν,
θά φτάσουν ως ἔκει πέρα,
ως τὸ πιὸ βαθὺ οπίτι
τοῦ πουλιοῦ με τὰ χρυσά πούπουλα.

Σμιλεύω τὸ νεφρίτη, χύνω στὴ χοάνη χρυ-
σάφι:
νά τὸ τραγούδι μου!
Ψηφιδώνω τὰ σμαράγδια:
νά τὸ τραγούδι μου!

Ἐγώ δ ποιητής, δ τεχνίτης τοῦ τραγουδιοῦ,
ἐγώ δ τραγουδιστής, χτυπῶ τὸ τύμπανό μου.
ἄς ξυπνήσει τὸ χτύπημα
τις ψυχὲς τῶν συντρόφων μου πού ἔχουν πε-
θάνει.

Ἐγώ δ τραγουδιστής φτιάχνων ἔνα ποίημα
πού λάμπει σὰ σμαράγδι,
ἔνα λαμπρό, πολύτιμο, ἔξαισιο σμαράγδι.
Ταιριάζομαι στὰ τριλόγματα
τῆς μουσικῆς φωνῆς τοῦ τσινιτσάν...
Σάν τὸ καμπάνισμα μικρῶν κουδουνιῶν,
μικρῶν χρυσῶν κουδουνιῶν...
Τραγουδάω τὸ τραγούδι μου,
κυρωμένο τραγούδι σὰ λαμπερὸ κόσμημα,
λαμπερὸ περουζὲ κι ἀστραφτερὸ κόσμημα,
τὸν ἀνθισμένο μου ὅμινο στὴν ἄνοιξη.

Ω, νά ζούσαμε γιὰ πάντα!

Ω, νά μήν πεθαίναμε ποτέ!

Ζοῦμε μὲ ψυχὴ ξεμασκληριμένη,
δ κεραυνὸς ἀστράφτει γύρο μας,
μᾶς κατασκοπεύουνε καὶ μᾶς χτυπάνε.
Ζοῦμε μὲ ψυχὴ ξεμασκληριμένη. Πρέπει νὰ
ύποφέρουμε.

Ω, νά ζούσαμε γιὰ πάντα!

Ω, νά μήν πεθαίναμε ποτέ!

Θὰ χαθεῖ ἡ καρδιά μου
σὰν τὰ λουλούδια πού μαραίνονται;
Κάποια μέρα τίποτε θὰ είναι τὰ ὄνειρά μου,
τίποτα ἡ μνήμη μου, πουθενά στὴ γῆ;
Τουλάχιστον ἄς κόφουμε λουλούδια, τουλά-
χιστον ἄς τραγουδήσουμε!

Πῶς θὰ τὰ καταφέρει ἡ καρδιά μου νὰ μείνει;

Μάταια γυρίζουμε πάνω στὴ γῆ.
Μάταια ἀρπάζεις τὸ ἀνθισμένο τεπονάστλι
σου,
πετᾶς χοῦφτες λουλούδια, δμως μάταια,
μαραίνονται.
Κι ἐμεῖς, νά μας ποὺ τραγουδᾶμε τὸ νέο μας
τραγούδι

κι είναι νέα λουλούδια
καὶ στὰ δικά μας χέρια.

Μακάρι οἱ φίλοι μας νὰ τέρπονται μὲς στὰ
λουλούδια,
μακάρι ἡ θλίψη νὰ σθήσει ἀπ' τὶς καρδιές
μας.

Κανεὶς ἀπὸ τὴ θλίψη νὰ μὴ σκεπαστεῖ,
κανενὸς οἱ σκέψεις νὰ μήν πλανιῶνται ἐδῶ κι
ἐκεῖ στὴ γῆ.

Νά τὰ πολύτιμα λουλούδια μας καὶ τὰ τρα-
γούδια μας.

Μακάρι οἱ φίλοι μας νὰ τέρπονται μ' αὐτά,
μακάρι ἡ θλίψη νὰ σθήσει ἀπ' τὶς καρδιές
μας.

Ω φίλοι, τούτη ή γῆ δανεισμένη μόνο μας
είναι.

Θὰ ῥθει καιρὸς ν' ἀφήσουμε τὰ περίτεχνα
ποιήματά μας,
θὰ ῥθει καιρὸς ν' ἀφήσουμε τὰ ώραία μας
λουλούδια.

Γι' αὐτὸ τραγουδῶντας γιὰ τὸν ἤλιο θλι-
βομαί,
θὰ ῥθει καιρὸς ν' ἀφήσουμε τὰ περίτεχνα
ποιήματά μας,

θὰ ῥθει καιρὸς ν' ἀφήσουμε τὰ περίτεχνα
λουλούδια.

Ω, δὲν ἔρχεστε δυὸ φορὲς στὴ γῆ,
ἀφέντες Τσιτσιμέκ!

Εύτυχισμένοι νά μαστε! Παίρνεις κανεὶς μαζί¹
του τὰ λουλούδια στῶν νεκρῶν τὸν τόπο;

Μᾶς είναι μόνο δανεισμένα.

Η ἀλήθεια είναι πώς φεύγουμε,
ἀφήνουμε λουλούδια καὶ τραγούδι καὶ τὴ γῆ
ή ἀλήθεια είναι πώς φεύγουμε...

Κι ἀφοῦ μινάχα ἐδῶ στὴ γῆ
είναι λουλούδια καὶ τραγούδι,
ἄς είναι αὐτὸ δ πλούτος μας,
ἄς είναι αὐτὰ στολίδι μας,

δές είμαστε μ' αὐτὸς εύτυχισμένοι!

15

Ανεβαίνω, φτάνω στὰ ψηλά.
Η τεράστια γαλάζια καὶ πράσινη λίμνη
πότε ἡσυχῇ, πότε δργισμένη,
ἀφρίζει καὶ τραγουδάει μέσα στοὺς βράχους...
Νερὸς μὲν λουλούδια, νερὸς τῆς πράσινης πέ-
τρας,

ὅπου δὲ ἔξαισιος κύκνος

μὲ τὰ φτερά του ταράγμένα
τραγουδάει κολυμπώντας μπρός καὶ πίσω.

16

Ἄλθηνά ζοῦμε στὴ γῆ;
Όχι αἰώνια, μόνο μιὰ στιγμὴ μένουμε ἐδῶ,
ἄπου νὰ σπάσει δὲ νεφρίτης,
ἄπου νὰ λειώσει τὸ χρυσάφι
ἄπου νὰ σκορπίσουν τὰ πούπουλα τοῦ κέ-
τσαλ.

Όχι αἰώνια, μόνο μιὰ στιγμὴ μένουμε ἐδῶ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Τραγούνδι τῶν "Οτομι, ήμιανεξάρτητης
ἀπὸ τοὺς Ἀξτέκους μεξικάνικης φυλῆς.— 2.
Τραγούνδι Νάζουναί οἱ Τολτέκων ὕδρυσαν πρὸιν
ἀπὸ τοὺς Ἀξτέκους μεγάλη αὐτοκρατοφύια στὸ
Μεξικό, μὲ κέντρο τὴν Τούλα. Τελ καὶ ὅλες
σχεδὸν οἱ φυλὲς τοῦ Μεξικοῦ ἐνσωματώθηκαν
στὴν τεράστια μεξικανικὴ αὐτοκρατοφύια τῶν
Ἀτέξεκων.— 3. Κ.Ε ΤΣ Α. Λ. εἶδος πουλιοῦ, ἀπ'
ὅπου τ' ὄνομα τοῦ μεγάλου εἰδήνικου θεοῦ τῆς
Τούλα Κετσαλκόντα («Τὸ φτερωτὸ φίδι»),
ἀντίμαχον στὸν Τεσκατλίποκα, τῶν Ἀξτέκων,
θεὸ τοῦ νυχτερινοῦ οὐρανοῦ οἱ δυὸς λατρεῖες
(ὅπως κάθε πολιτιστικὸ στοιχεῖο τοῦ παρελ-
θόντος καὶ τῶν γειτονικῶν ἢ ὑποταγμένον λα-
ῶν) ἐπιβίωσαν ἐνεργὲς στὴν αὐτοκρατοφύια.—
5. ΤΛΑ Λ ΤΙ Δ Ο Α Κ Ο· πόλη προσαρτημένη
στὴν πόλη τοῦ Μεξικοῦ, ή Τενοχιτλάν. Τὸ
τραγούνδι ἀναφέρεται στὴν κατάκτηση ἀπὸ τὸν
Κορτές.— 8. Οἱ Ἀξτέκοι ἦταν μοναδικοὶ καλ-
λιτέχνες τῆς χοιροσοχίας καὶ τῆς λεπτόλογης
τέχνης.— 9. Ἐλάχιστα, δύο ή τρία, ἦταν τὰ

μουσικὰ ὅργανα τῶν Ἀξτέκων.— 12. Οἱ Ἀξ-
τέκοι λάτρευαν τὰ λουλούδια, ποὺ τὰ χρησιμο-
ποιοῦσαν ἀκόμη καὶ σὰν σύμβολα κάθε εἶδους.
Γενικὰ ὁ πολύπλοκος στολισμὸς (κυρίως μὲ τὰ
πούπουλα) κρατοῦσε γι' αὐτοὺς πλήρῃ τὴ θρη-
σκευτ. κή τον σημασία καὶ δροῦσε σὰν βασικὸ
πολιτιστικὸ στοιχεῖο, χρησιμοποιούμενο στὶς πο-
κίλες κοινωνίκες καὶ πολ. τικὲς λειτουργίες. 13.
ΤΕ Π Ο Ν Α Σ Τ Λ Ι· εἶδος κυλινδρικοῦ τυμ-
πάνου.— 14. Τ Σ Ι Τ Σ Ι Μ Ε Κ: «οἱ βάρθαροι»
νομαδικὴ φυλή, ποὺ ἐπ. κράτησε στὴν κοιλάδα
τοῦ Μεξικοῦ μετὰ τοὺς Τολτέκους. Ἡ ἐπόμε-
νη δυναστεία εἶναι τῶν Ἀξτέκων.— 15. Περι-
γράφεται ἡ δμορφιὰ τῆς κοιλάδας τοῦ Μεξι-
κοῦ, ὅπως τὴν εἶδε ἀπὸ ψηλὰ ἔνας ἀπεσταλ-
μένος γιὰ βοήθεια στὸ βασιλιὰ Μοντεζούμα:
οἱ Ἰσπανοὶ προχωρᾶνε ἀπ' τὴν ἀκτὴ πρὸς τὰ
ἐνδότερα. Τὰ ἀνάκτορα καὶ οἱ κῆποι τοῦ ἄτυ-
χου βασιλιᾶ ἔμειναν γιὰ χρόνια καὶ χρόνια στὴ
μημῆ τῶν Ἰσπανῶν. Περίφημη εἰκόνα τους
δίνει ἔνας ἀπὸ τοὺς χρονογράφους τῆς ἐκστρα-
τείας, ὁ Μπέργναλ Ντιάς.

ΕΞΗ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Διονύσης Καρατζᾶς

1

Τὸ σιωπηλὸ χῶμα σειέται στὸν ἄνεμο φῶς
καὶ χρῶμα καὶ νερὸς καὶ φύλλα.

„Οἳ, δῖ, χορεύουν τὰ παιδιά.

Κι δὲ γέρος μὲ τὸ περασμένο πρόσωπο τὰ
βουλιάζει στὸ χρόνο του.

„Οἳ, δῖ, χορεύουν τὰ παιδιά.

Κ δὲ οὐρανὸς τὰ παίρνει σημαία καὶ νερὸς καὶ
πέρασμα ἀπ' τὰ πουλιά στὸ δέντρα ἀπ' τὴ
χαρὰ στὸν πόνο.

Γύρω - γύρω δλοι καὶ στὴ μέση δὲ Μανώλης.
Βγές Μανώλη, βγές Μανώλη, τούτη εἶναι ἡ
χαρά.

„Οἳ, δῖ, δῖ, χορεύουν τὰ παιδιά στὸν ἥλιο.

2

Πέρασε δὲ ἄνεμος
πέρασε δὲ πέρδικα ντυμένη τὸν ἄνεμο
πέρασε δὲ κυνηγόδες κυνηγώντας τὸν πέρδικα
μέσα στὸν ἄνεμο,
πέρασε κι δὲ νύχτα πνίγοντας τὸν κυνηγό
ποὺ κυνηγοῦσε τὴν πέρδικα μέσα στὸν ἄνεμο.
Χαλάλι σου κυνηγάρη, χαλάλι σου
παλληκάρι.

3

Πῶς συννεφιάζει πῶς ξαστερώνει
καὶ μεγαλώνει ἡ γῆ.
Νερὸς χορτάρι καὶ πουλί
ἡ σιωπὴ μου.

4

Κάτι μουρμούριζαν οἱ γέροι κάτι τραγούδα-
γαν τὰ παιδιά
καὶ ἡ πλατεία μεγάλωνε μεγάλωνε
καὶ χώρεσε δὲ ἥλιος νὰ χορεύει.
Ἀντίκρυ στὰ παραθύρια τὰ κορίτσια χτένι-
ζαν τὰ μαλλιά τους.

5

Στὸ λαρύγγι του ἡ ἀνάσα του νερὸς
καὶ πνίγηκε.
Ποιός σοῦ πε, γέρο, νὰ λές δλο τὸν πόνο
σου στὴ θάλασσα;

6

Τρία βουνά μπηγμένα στὸ φῶς
στὴ ρίζα τους τὸ νερὸς δλοζώντανο.
Καὶ μέσα πνίγουμαι.